

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΤΗΝ Ν. ΑΓΧΙΑΛΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΤΗΝ Ν. ΑΓΧΙΑΛΟ

Επιβλέποντες: Βασίλης Κολώνας, Σπύρος Παπαδόπουλος
Φοιτήτρια: Γεωργία Τσολή



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 8675/1
Ημερ. Εισ.: 15-07-2010
Δωρεά: Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΑΜ
2010
ΤΣΟ

Φθιώτιδαι Θήβαι¹

Η σημερινή Νέα Αγχίαλος κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο είχε την ονομασία Φθιώτιδαι Θήβαι. Με το όνομα αυτό είναι γνωστές δύο αρχαίες πόλεις στο νομό Μαγνησίας. Η μία παραθαλάσσια στο χώρο της Νέας Αγχιάλου, η οποία ιδρύθηκε το 1906 από Έλληνες πρόσφυγες, προερχόμενους από την Αγχίαλο της Ανατολικής Ρωμυλίας. Τα ερείπια της άλλης βρίσκονται στη πλαγιά ενός λόφου βόρεια του χωριού Μικροθήβες. Η άλλη πόλη στην παραλία αρχικά δεν λεγόταν Φθιώτιδες Θήβες αλλά Πύρασος και Δημήτριον.

Ο Όμηρος στην Ιλιάδα Β 695 αναφέρει ότι ο Πρωτεσίλαος γιος του Ιφίκλου πήρε άνδρες από τη Φυλακή, τον ανθόσπαρτο Πύρασο, την Ίτωνα, την Ανδρώνα και τον Πτελέο και με 40 μαύρα καράβια έλαβε μέρος στον Τρωικό πόλεμο. Από τις πόλεις που αναφέρει ο Όμηρος μόνο η Πύρασος έχει ταυτιστεί ακριβέστερα με τις ανασκαφικές έρευνες του αειμνήστου Δημητρίου Θεοχάρη.

Ο κατάφυτος σήμερα χαμηλός λόφος "Μαγούλα" ύψους 29μ., ήταν η ακρόπολη της Πυράσου. Τα ευρήματα, λείψανα τοιχοποιίας, επαλλήλων οικισμών και κυρίως σκεύη κεραμικά ανήκουν στην Κλασική, στη Γεωμετρική, στη Χάλκη, στη Μεσοελλαδική και στη Νεολιθική εποχή. Η πόλη εξακολούθησε να υπάρχει και τους κατοπινούς αιώνες αλλά παράλληλα είχε και άλλο όνομα "Δημήτριον" από το σημαντικότερο ιερό της Δήμητρας που το αναφέρει και ο Όμηρος. Το λιμάνι της χρησίμευε για το εξαγωγικό και εισαγωγικό εμπόριο της Θεσσαλίας. Καταστράφηκε όμως και αυτή όπως και η αρχαία πόλη, από τον Φίλιππο τον Ε' το 217 π. Χ. και ο Στράβων την βρήκε ερειπωμένη. Όσοι από τους κατοίκους των δύο πόλεων σώθηκαν από την καταστροφή του Φιλίππου εγκαταστάθηκαν γύρω από το αρχαίο λιμάνι και έτσι δημιουργήθηκε μία καινούρια πόλη. Τα παλιά της ονόματα ξεχάστηκαν και από τον 2^ο αι. μ.Χ. σύμφωνα με επιγραφές παίρνει το όνομα "Θήβαι" και για διάκριση από την ομώνυμη Βοιωτική πόλη "Φθιώτιδες Θήβαι". Αυτό μαρτυρούν οι χριστιανικές επιγραφές που ευρέθησαν κατά τις ανασκαφές και συγκεκριμένα πλίνθοι με την ανάγλυφο επιγραφή ΕΚΚΛ(ησία) ΘΗΒ(ών).Υπάγεται και αυτή στη Ρωμαϊκή διοίκηση που είχε εφαρμοστεί μετά την κατάληψη της Θεσσαλίας το 197 π. Χ.

Η πόλη ευημερεί και γνωρίζει εξαιρετική άνθηση ιδίως από τον 4^ο μ.Χ. αι. και ύστερα, ώστε δικαιολογείται ο χαρακτηρισμός της σε επιγραφές "Λαμπρότατη Θηβαίων πόλις".

Κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο ως το τέλος του 6ου αι. μ.Χ. η πόλη φτάνει σε μεγάλη πολιτιστική ακμή. Αυτό μαρτυρούν τα πολυάριθμα ευρήματα των ανασκαφών που διενεργούνται στη Νέα Αγχίαλο από το 1924 έως σήμερα. Σημαντικά κτήρια εκκλησιαστικά, ιδιωτικά και δημόσια με πλούσιο διάκοσμο από μαρμάρινα γλυπτά, ψηφιδωτά εντοίχια και δαπέδων, πλακόστρωτοι δρόμοι, υδραγωγεία και πλήθος έργων τέχνης που χρονολογούνται από τον 3^ο αι. μέχρι τον 6^ο αι. μ.Χ. έρχονται καθημερινά στο φως και κάτω από αυτά, λείψανα και αντικείμενα που ανήκουν στις προγενέστερες εποχές: Μυκηναϊκή, γεωμετρική, κλασική, ελληνοιστική και ρωμαϊοκρατία.

Δεν γνωρίζουμε από ποιόν και πότε ακριβώς διαδόθηκε ο χριστιανισμός στη Θεσσαλία. Ίσως από τον Ηρωδίωνα, έναν από τους 70 αποστόλους, συγγενή του Παύλου, που μαρτύρησε στην Υπάτη,

¹ Χουρμουζιάδης Γιώργος, Ασημακοπούλου-Ατζακά Παναγιώτα Ι., Μακρής Κίτσος Α., *Μαγνησία, το χρονικό ενός πολιτισμού*, Αθήνα (1982)

ίσως από τον Απόστολο Ανδρέα που πέρασε από τη Θεσσαλία, ίσως από τον Ονήσιμο, γνωστό από την επιστολή του Παύλου προς Φιλήμονα, γιατί το όνομα του είναι συχνότατο σε επιγραφές των Θηβών. Όπως και να έγινε, από πολύ νωρίς διαδόθηκε ο Χριστιανισμός στην περιοχή και από τους πρώτους αιώνες υπήρχαν πολλοί Χριστιανοί, αφού ο αυτοκράτορας Αντωνίνος ο Ευσεβής (136-161 μ.Χ.) έγραψε στους εθνικούς κατοίκους της Λάρισας να μην ενοχλούν τους Χριστιανούς. Για την εκκλησιαστική διοίκηση δεν έχουμε ακριβείς πληροφορίες. Στις επιγραφές πάντως απαντούν όλοι οι Βαθμοί της ιεροσύνης: επισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων, διακοννισών, αναγνωστών κ. α.

Ο επίσκοπος Θηβών έχει την Τρίτη θέση στον Κατάλογο του Ιεροκλέους, κάτω από τον μητροπολίτη Λαρίσης, ο οποίος από την εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου υπάγεται στον έξαρχο- vicario του Πάπα της Ρώμης, μητροπολίτη Θεσσαλονίκης. Της εκκλησίας των θεσσαλικών Θηβών γίνεται πρώτη φορά μνεία στην Α' Οικουμενική Σύνοδο στην Νίκαια το 325, τα πρακτικά της οποίας υπογράφει ο επίσκοπος των θεσσαλικών Θηβών Κλεόνικος ή Κλαυδιανός. Στους επισκοπικούς καταλόγους έχουμε και άλλα ονόματα επισκόπων των Φθιωτίδων Θηβών: Μόσχος (4ος αι.), Δίων (5ος αι.), Ελπίδιος (6ος αι.), Αδριανός (7ος αι.).

Η εκκλησιαστική διοίκηση άλλαξε το 732-733 μ.Χ., όταν ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Λέων ο Γ' Ίσαυρος απέσπασε την περιοχή από τον Πάπα και την υπήγαγε στη διοίκηση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως.

Πάντως από το δεύτερο μισό του 7ου αι. μ.Χ. οι Θήβες δεν αναφέρονται στις πηγές. Από το κείμενο μόνο των θαυμάτων του Αγίου Δημητρίου (σελ. 166) παίρνουμε την πληροφορία ότι όταν το 675-677 μ.Χ. η Θεσσαλονίκη επολιορκείτο από τους Στρυμονίους, Ρηγχίνους και Σαγουδάτες Σλάβους, οι κάτοικοι έστειλαν ανθρώπους εις τα των Θηβών και Δημητριάδος μέρη για να πάρουν τρόφιμα.

Με την ίδρυση του θέματος της Θεσσαλονίκης επί Νικηφόρου Α' το 802 η Θεσσαλία ονομάστηκε "Δευτέρα Θεσσαλία" στην οποία υπάγεται και η περιοχή Θηβών. Τον 9° αι. μ.Χ. την Επισκοπή των Φθιωτίδων Θηβών διαδέχθηκε η επισκοπή Αλμυρού, που κατά τους Βυζαντινούς Χρόνους ήταν από τις σημαντικότερες και εμπορικότερες πόλεις της περιοχής.

Οι ανασκαφές στις Φθιώτιδες Θήβες (Νέα Αγχιάλο) άρχισαν το 1924 δαπάνες της Αρχαιολογικής Εταιρείας Αθηνών και διαιρούνται σε δύο περιόδους. Στην πρώτη από το 1924-1956 με διακοπή το 1941-1953 υπό την διεύθυνση του καθηγητού της Βυζαντινής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών αιμνήστου Γ. Σωτηρίου, του οποίου το ενδιαφέρον εκκίνησε ο ενθουσιώδης και ακάματος περιπατητής και μελετητής της θεσσαλικής γης Ν. Γιαννόπουλος με συνεχείς προφορικές και γραπτές αναφορές και δημοσιεύσεις.

Στη δεύτερη από το 1959-1992 υπό την διεύθυνση του Διευθυντού του Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών αιμνήστου Παύλου Λαζαρίδη.

Παράλληλα με τις ανασκαφές της Αρχαιολογικής Εταιρείας στο χώρο της Νέας Αγχιάλου διενεργεί ανασκαφές συστηματικές και σωστικές και η 7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων από το 1973.

Κατά τις πιο πάνω ανασκαφές αποκαλύφθηκαν πολλά και σημαντικά μνημεία που ανήκουν κυρίως στους ύστερους αιώνες της ρωμαϊκρατίας και στην παλαιοχριστιανική εποχή ως τον 7° αι. μ.Χ. οπότε τοποθετείται και το τέλος της πόλης.

Τα σημαντικότερα μνημεία που έχουν αποκαλυφθεί είναι:

Η Βασιλική Αγίου Δημητρίου του Β' μισού του 5ου αι. μ.Χ., η ονομασία της οποίας προήλθε από ψηφιδωτή επιγραφή στο δάπεδο του Βαπτιστηρίου.

Η Βασιλική Επισκόπου Ελπιδίου. Του τέλους του 5ου αι. μ. Χ. με αρχές 6ου αι. μ.Χ. Η Βασιλική Μαρτυρίου του 431 μ. Χ. Η Κοιμητηριακή Βασιλική του 5ου-6ου αι. μ.Χ. Η 9η Βασιλική των μέσων του 5ου αι. μ. Χ. Τρίκλιτος Ιδιότυπος ναΐσκος του 3ου -4ου αι. μ.Χ.

Το Συγκρότημα των Βασιλικών του Αρχιερέως Πέτρου. Πρόκειται για τρεις επάλληλες Βασιλικές. Η πρώτη χρονολογείται στα μέσα του 4ου αι. μ.Χ.

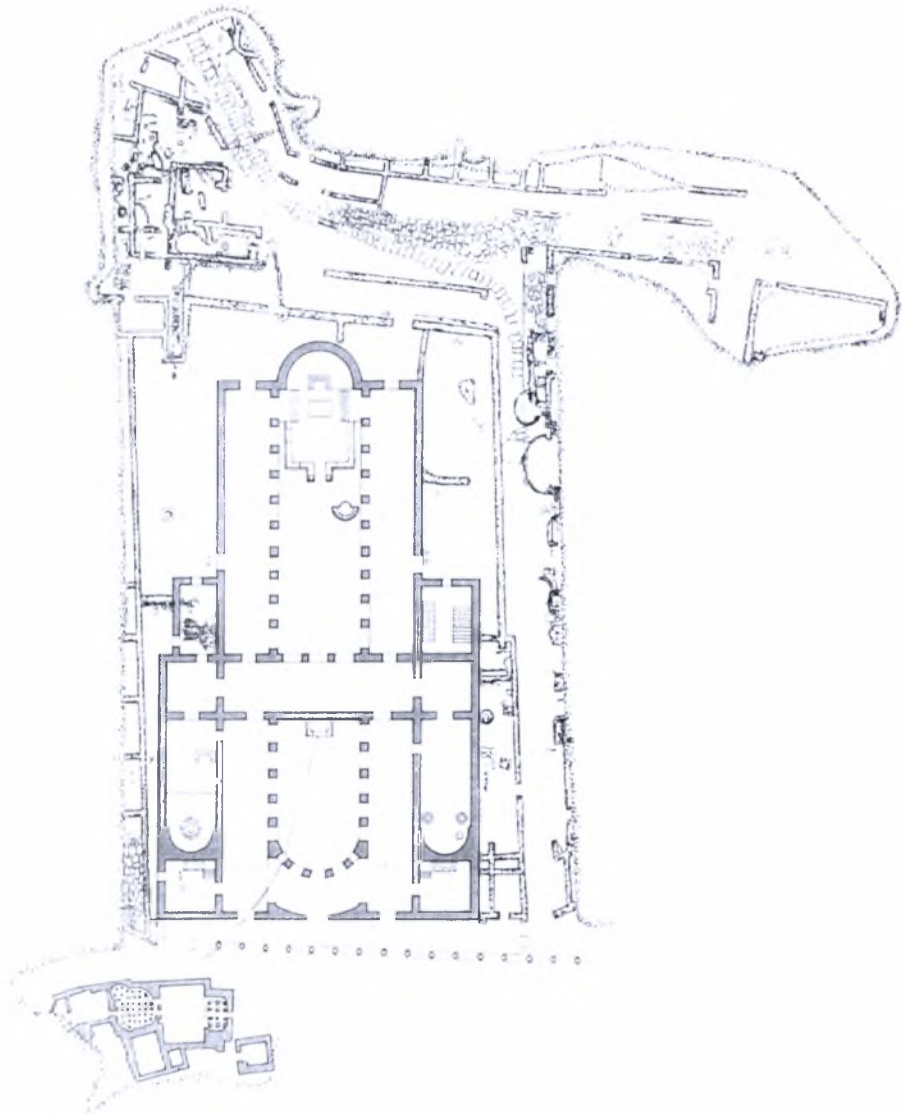
Η δεύτερη στο δεύτερο μισό του 5ου αι. μ.Χ. και η τρίτη στην εποχή του Ιουστινιανού του Α'. Είναι το μεγαλύτερο και το πλουσιότερο μνημείο. Επίσης αποκαλύφθηκαν αρκετά δημόσια και ιδιωτικά κτήρια, υπόκαυστα- λουτρά και νεκροταφεία. Ο αριθμός των μέχρι τώρα αποκαλυφθέντων Βασιλικών ανέρχεται στις δέκα πράγμα το οποίο σημαίνει ότι οι Φθιώτιδες ή Χριστιανικές Θήβες ήταν ένα πολύ σημαντικό Παλαιοχριστιανικό κέντρο. Οι Βασιλικές περιβάλλονται από προσκτίσματα, σημαντική θέση στα οποία κατέχουν τα βαπτιστήρια.

Μεγάλος είναι και ο αριθμός των αντικειμένων που περισυνελέγησαν κατά τις ανασκαφές και αντιπροσωπεύουν όλους τους κλάδους της τέχνης: γλυπτική, πλαστική, κεραμική, χρυσοχοΐα, ζωγραφική, μεταλλοτεχνία κ.λ.π.

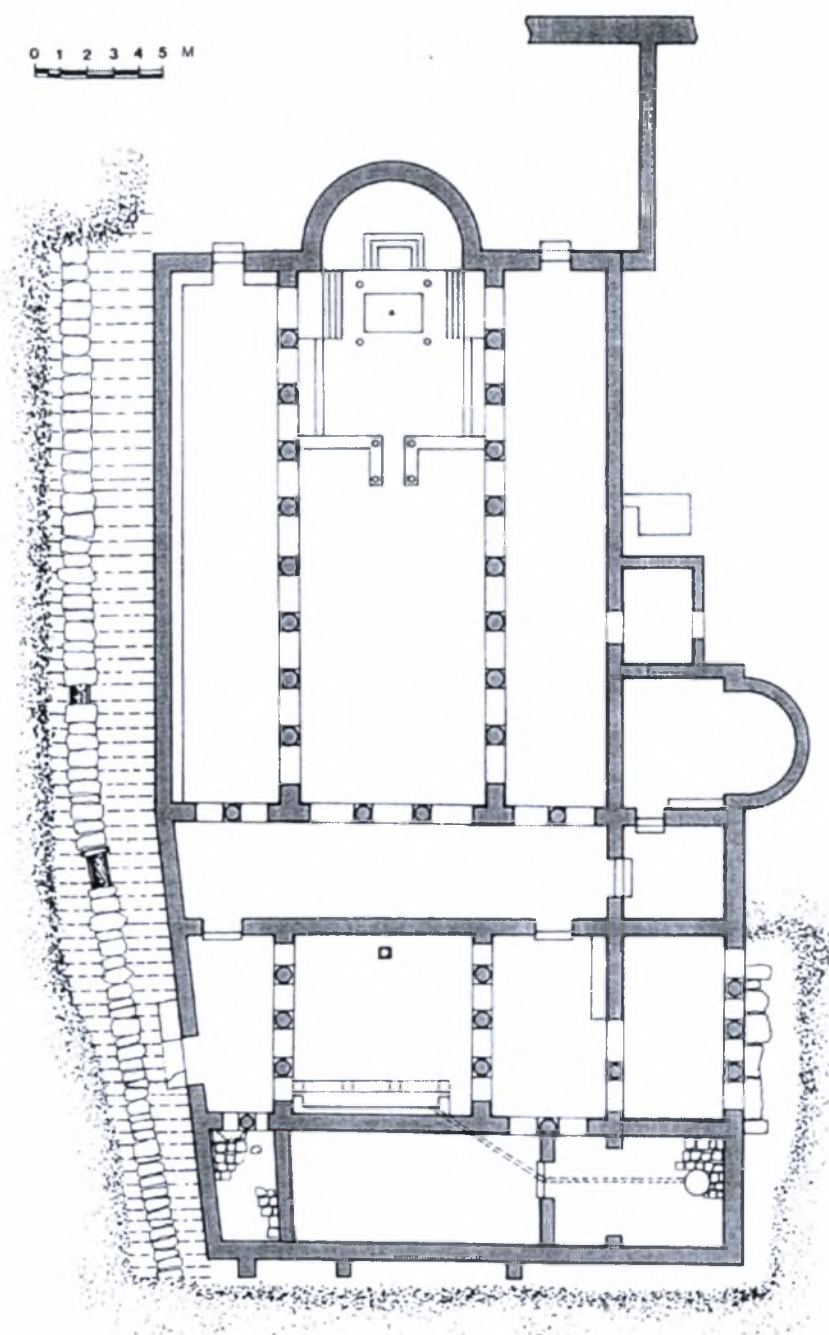
Ιδιαίτερη εντύπωση προξενούν τα εκτεταμένα ψηφιδωτά δάπεδα με τον πολύχρωμο και πλούσιο σε χρώματα και θέματα διάκοσμο τους, η έκταση των οποίων ξεπερνά τα 1500 τ. μ.

Δίκαια λοιπόν σύμφωνα με την επιγραφή στο νότιο στυλοβάτη της Βασιλικής του Αγίου Δημητρίου αποδίδεται στην πόλη ο χαρακτηρισμός ως "λαμπρότατη Θηβαίων πόλις".

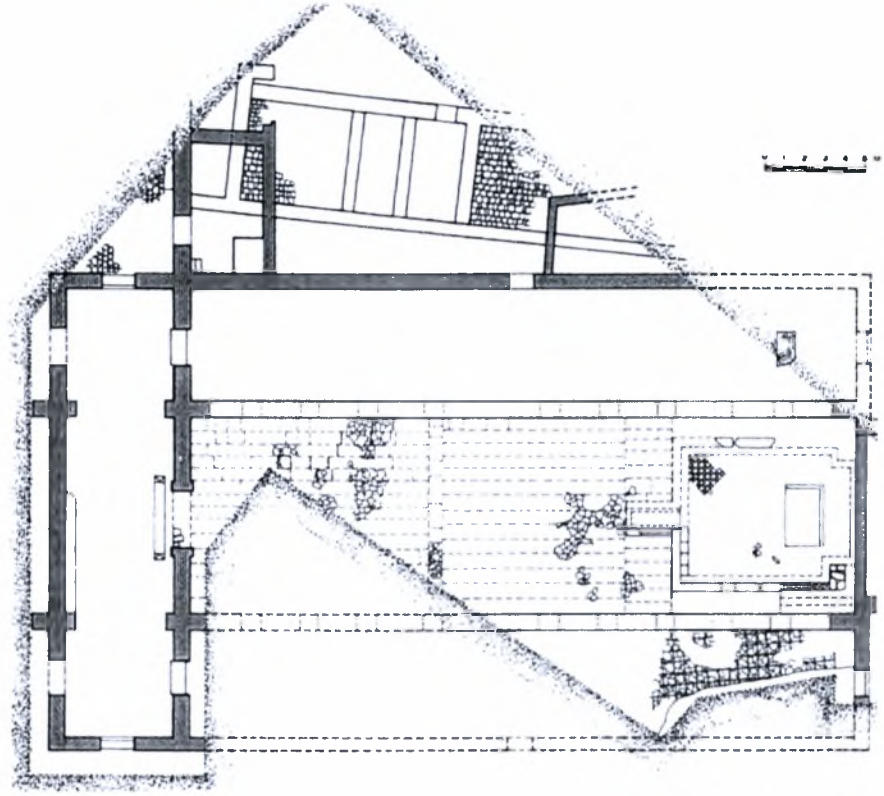
Η Βασιλική (Α) του Αγ. Δημητρίου



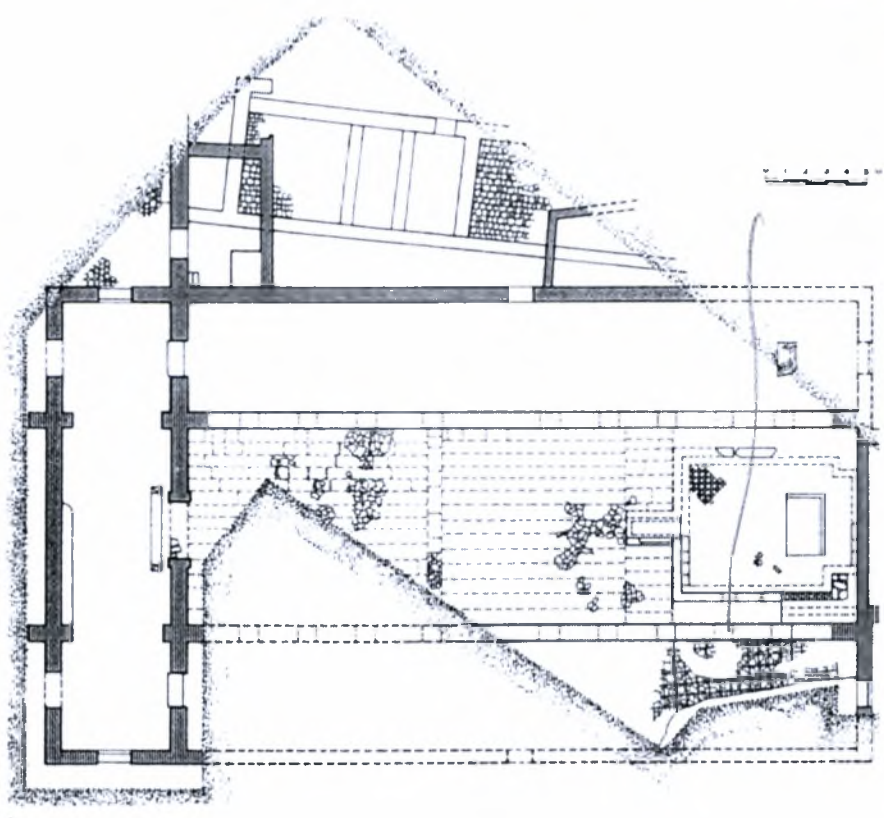
Η Βασιλική (Β) του επισκόπου Ελπίδιου



Η κοιμητηριακή Βασιλική (Δ)



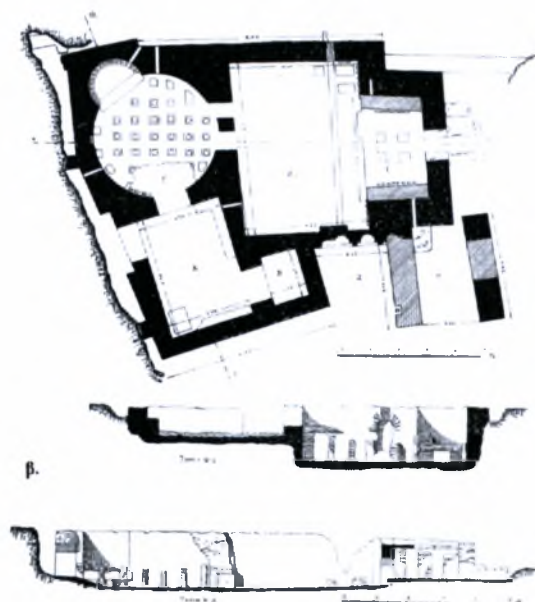
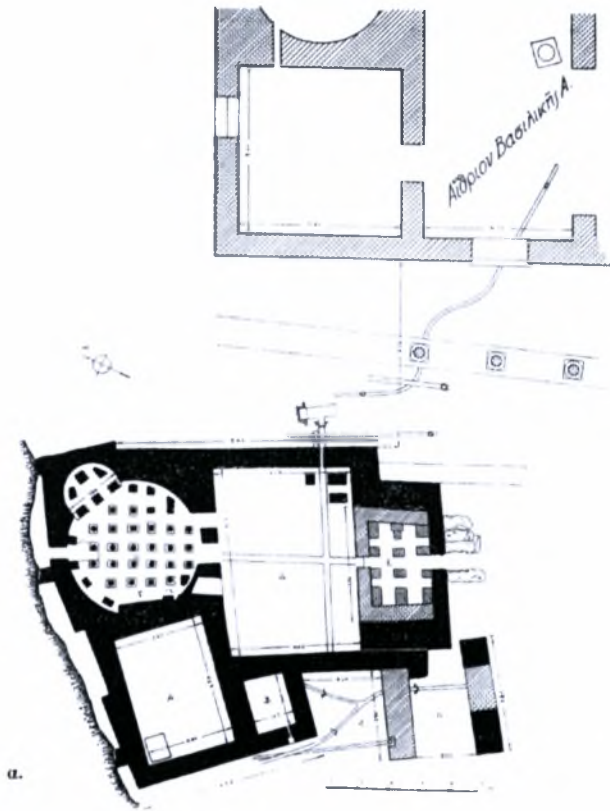
Η Βασιλική του Μαρτυρίου



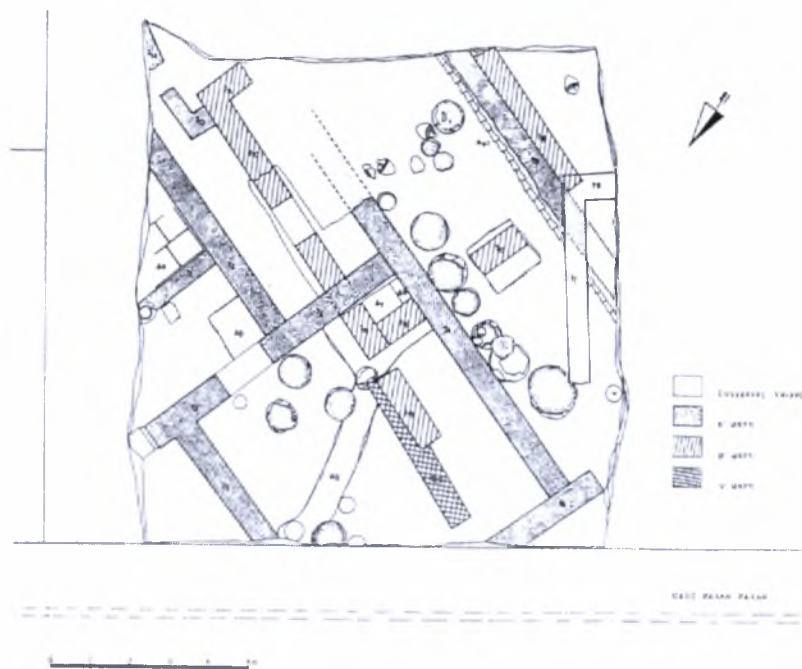
Το λουτρό δυτικά της Βασιλικής του Αγ. Δημητρίου

α. γενική κάτοψη

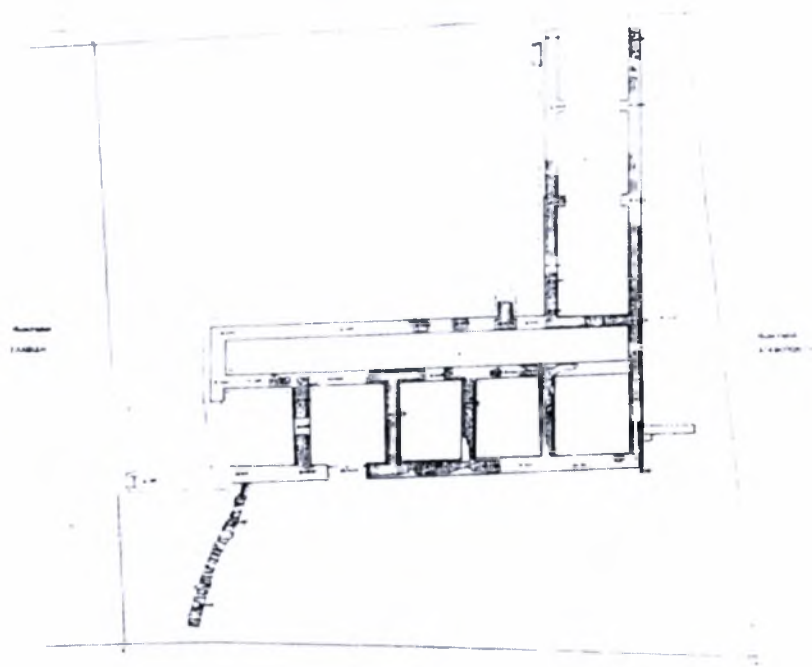
β. κάτοψη άνω διαμερίσματος και τομή



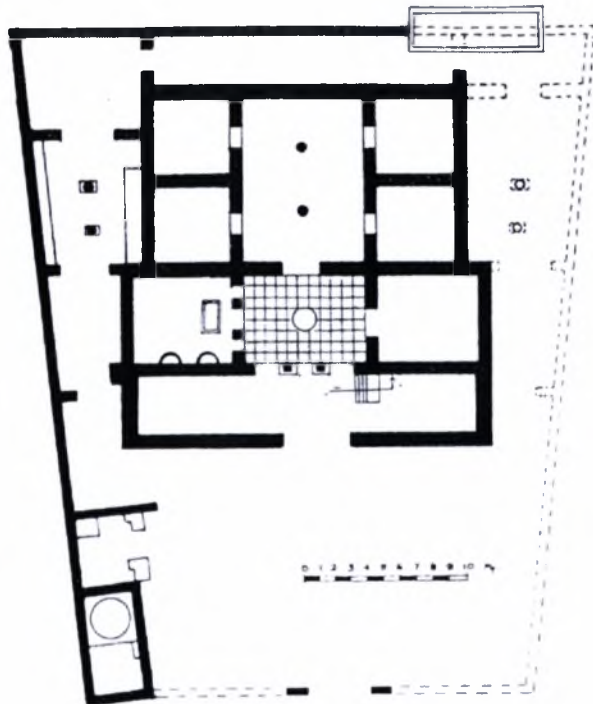
Κτίριο ΒΔ των Βασιλικών του Αρχιερέως Πέτρου



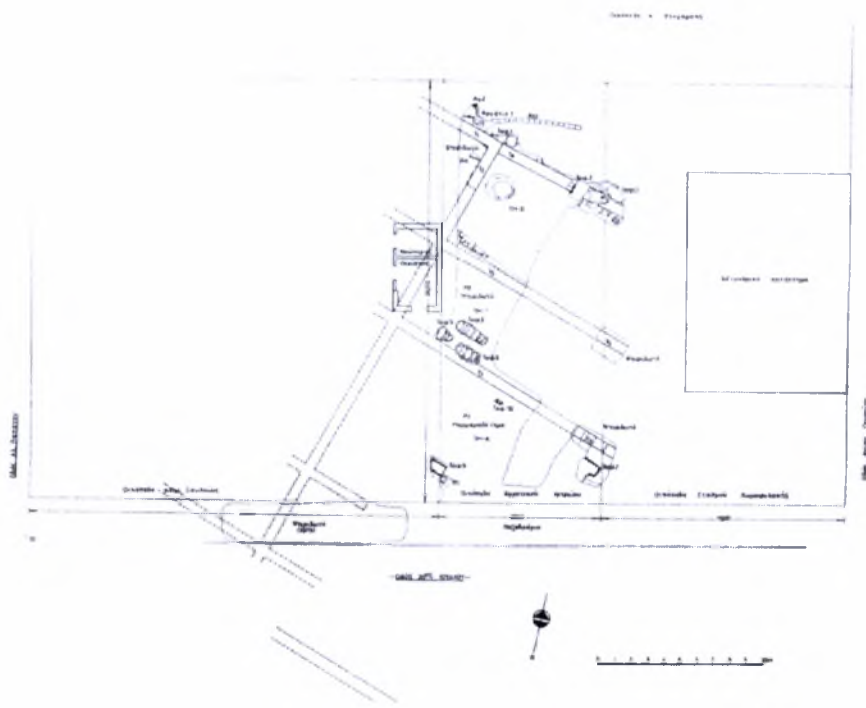
Κτίριο δημόσιας χρήσης νότια της Βασιλικής του Μαρτυρίου



Το Επισκοπικό Μέγαρο



Η Βασιλική Θ



Το μουσείο²

Η πρόταση αφορά σε αρχαιολογικό μουσείο που περιλαμβάνει ευρήματα από τις ανασκαφές (κεραμικά, γυάλινα, μεταλλικά), αρχιτεκτονικά μέλη και τέσσερα ψηφιδωτά. Τοποθετείται στην πλαγιά πίσω από το λόφο "Μαγούλα" με το μεγαλύτερο τμήμα του να είναι υπόσκαφο.



Νέα Αγχίαλος (αεροφωτογραφία)

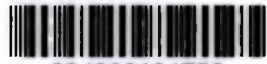


Το οικόπεδο που επιλέχτηκε για την τοποθέτηση του μουσείου

² Υποσημείωση

Το τεύχος αυτό είναι προσωρινό· θα αντικατασταθεί την επόμενη εβδομάδα με το τελικό τεύχος που θα περιλαμβάνει τα σχέδια της πρότασης (μαζί με τα σκίτσα και τις φωτογραφίες των μακετών).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ



004000104750

